

Asia: VN/24355/2024

Luonnos hallituksen esitykseksi nettonollateollisuuden hankkeiden yhteispisteestä ja strategisten nettonollahankkeiden etusijasta aluehallintoviraston lupakäsittelyssä

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

1. Yleistä

Nettonollateollisuuden asetuksessa tarkoitetuissa hankkeissa on kyse nettonollateknologian valmistushankkeista ja strategisista nettonollahankkeista. Nettonolla-asetuksen 3 ja 4 artiklan mukaan nettonollateknoologioita, nettonollateknologian valmistushankkeita ja strategisia nettonollahankkeita on lukuisa joukko hanketyyppejä, joita lakiesityksen soveltamisala voi koskea.

Yhdeksi Suomen kannalta merkittäväksi nettonollateknologian hanketyypiksi voidaan arvioida akkujen ja akkumateriaalien tuotantoon liittyvät hankkeet, mutta asetuksen toimeenpanon kohteina ovat myös mm. aurinkosähkö-, aurinkolämpösähkö- ja aurinkolämpöteknologiat; maatuuliteknologiat ja merellä tuotettavan uusiutuvan energian teknologiat; akkuteknologiat ja energian varastointiteknoLOGIAT; lämpöpumput ja geotermiset energiateknologiat; vetyteknologiat, mukaan lukien elektrolyysilaitteet ja polttokennot; kestävät biokaasu- ja biometaaniteknologiat; hiilidioksidin talteenotto- ja varastointiteknoLOGIAT; sähköverkkoteknoLOGIAT, mukaan lukien liikenteen sähköläatausteknoLOGIAT ja verkon digitalisointiteknoLOGIAT; ydinfissioenergiateknologiat, mukaan lukien ydinpolttoainekierto-teknologiat; kestävien vaihtoehtoisten polttoaineiden teknologiat; vesivoimateknologiat; uusiutuvan energian teknologiat, jotka eivät kuulu edellä oleviin luokkiin; energiajärjestelmään liittyvät energiatehokkuusteknoLOGIAT, mukaan lukien lämpöverkkoteknoLOGIAT; muuta kuin biologista alkuperää olevien uusiutuvien polttoaineiden teknologiat; bioteknologian ilmasto- ja energiaratkaisut; hiilestä irtautumiseen tähtäävät muutosvoimaiset teollisuusteknoLOGIAT, jotka eivät kuulu edellä oleviin luokkiin; hiilidioksidin kuljetus- ja hyödyntämis-teknologiat; liikenteen tuuli- ja sähköavusteiset teknologiat, sekä

ydinteknologiat, jotka eivät kuulu edellä oleviin luokkiin. Nettonollateknologioiden alaluokat on lisäksi lueteltu asetuksen liitteessä erikseen.

Lakiluonnoksen mukaiset hankkeiden lupaprosessien ja mahdollisten valitusprosessien käsittelyn sujuvoittamistoimet koskevat siis valtavaa joukkoa erityyppisiä hankkeita ja vielä suurempaa joukkoa mahdollisia haitallisia ympäristövaikutuksia, jotka kunkin hankkeen lupakäsittelyssä on jatkossakin edelleen asianmukaisesti, huolellisesti ja varovaisuusperiaatetta noudattaen selvitettävä ja huomioitava, asetettavien määräaikojen näitä prosesseja laadullisesti heikentämättä.

Luonnonsuojeluliitto ehdottaa, että sujuvoittamistoimien alaisuuteen lakiluonnoksessa luettavilta nettonollateknologian valmistushankkeilta ja strategisista nettonollahankkeilta edellytettäisiin 'ei merkittävää haittaa' (do no significant harm, DNSH) -periaatteen kriteerien täyttymistä. Muussa tapauksessa sujuvoittaminen koskee myös hankkeita, jotka eivät ole ympäristöllisesti kestävä vihreän siirtymän mukaisia.

Suomessa on jo voimassa lainsäädäntöä eräiden vihreän siirtymän hankkeiden väliaikaisesta etusijasta aluehallintovirastojen lupakäsittelyssä vuosina 2023–2026 ja hallintotuomioistuimissa vuosina 2023–2028 (HE 128/2022). Olisi johdonmukaista sisällyttää vastaava säännös 'ei merkittävää haittaa' -periaatteen huomioon ottamisesta myös nettonollateollisuuden lupamenettelyjä koskevaan lakiluonnokseen.

Voimassa olevan lainsäädännön mukaan uusiutuvan energian hankkeiden lupakäsittelyssä etusijamenettelyä koskien DNSH-periaatteen täyttymisen edellytykset hankekohtaisesti ratkaisee aluehallintovirasto. Nettonolla-hankkeen DNSH-määrittelystä tulee myös tehdä julkinen ja muutoksenhakukelpoinen viranomaispäätös samoin kriteerein kuin sitä sovelletaan muun lainsäädännön osalta jo tällä hetkellä.

2. Nettonollateollisuuden hankkeiden lupamenettelyä koskevat määräajat

Nettonollateollisuuden asetuksen mukaan lupamenettelyllä tarkoitetaan prosessia, joka kattaa kaikki asiaankuuluvat luvat nettonollateknologian valmistushankkeiden ja strategisten nettonollahankkeiden rakentamiseksi, laajentamiseksi, muuntamiseksi ja käyttämiseksi, mukaan lukien rakennus-, kemikaali- ja verkkoliitännäluvat, tarvittaessa ympäristöarvioinnit ja -luvat, ja joka kattaa myös kaikki hakemukset ja menettelyt siitä lähtien, kun hakemus on todettu täydelliseksi, siihen saakka, kunnes keskitetty yhteyspiste ilmoittaa menettelyn tulosta koskevasta kattavasta päätöksestä.

Luonnonsuojeluliitto ehdottaa lakiluonnokseen lisättäväksi täsmennystä siihen, mikä on hakemuksen täydelliseksi toteamisen ajankohta, josta lupakäsittelyn määräajan lasketaan alkavan. Tämä siitä syystä, että useimmiten hanke voi vaatia useita eri lupia, joissa lupaviranomaisetkin voivat olla eri tahoja. On epäselvää, tuleeko käsittelyn määräajan alkamiseksi kaikkien hankkeen toteuttamiseksi tarvittaen eri lupahakemusten olla todettu täydellisiksi, vaiko vain yhden tarvittavista hakemuksista. Kunkin hakemuksen täydelliseksi toteaminen kuuluu joka tapauksessa kyseisen lupakäsittelyn toimivaltaiselle viranomaiselle.

On hyvä, että lakiesityksen mukaan yhteyspisteviranomaisella olisi oikeus pidentää nettonolla-asetuksen mukaisten hankkeiden lupamenettelyiden määräaikoja asetuksen 9 artiklan 6 ja 7 kohdissa säädetyin edellytyksin. Lupamenettelyn sujuvoittaminen määräaikoja asettamalla ei saa vaarantaa huolellista ja asianmukaista viranomaistoimintaa.

Lisäksi Luonnonsuojeluliitto pyytää huomioimaan, että syitä yli vuoden kestävien lupaprosessien pituuteen on mm. ympäristöministeriön toimensiannosta (<https://valtioneuvosto.fi/-/1410903/ymparistolupien-nopeampi-kasittely-vaatisi-lisaa-resursseja-seka-valtakunnallista-lupa-ja-valvontaviranomaista>) selvitetty ja todettu merkittävimäksi viranomaisesta johtuvaksi syyksi liian suuri lupakäsittelyjen määrä henkilöresursseihin nähden. Merkittävimäksi luvan hakijasta johtuvaksi syyksi puolestaan on tunnistettu lupahakemusten puutteellisuus. Nämä seikat - ympäristöviranomaisten puutteelliset henkilöresurssit ja toiminnanharjoittajien puutteelliset lupahakemukset - eivät korjaannu lakiesityksen mukaisilla toimilla. Puutteet tulisi korjata muilla asiaankuuluvilla keinoilla, kuten resurssien lisäämisellä ympäristöhallintoon, mikä myös mahdollistaisi luvanhakijoiden nykyistä kattavamman varhaisen neuvonnan lupahakemusten edellytyksistä.

Valtion ja kuntien lupaviranomaisten resursseja joudutaan lakiesityksen mukaan varaamaan nettonollateollisuuden hankkeisiin, ohi muiden käsiteltävien lupa-asioiden, mikä todennäköisesti hidastaa muiden tehtävien hoitamisen resursseja sekä muiden kuin nettonollateollisuuden hankkeiden lupakäsittelyjä. Näitä vaikutuksia ei lakiesitysluonnoksessa kuitenkaan ole arvioitu.

3. Ympäristöperusoikeudet ja yleinen ympäristöetu

Ehdotettujen ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa annetun lain 2 a §:n 5 momentin sekä 2 f ja 2 g §:n tavoitteena on nettonollateollisuuden hankkeiden edistäminen ja niiden sujuvien lupamenettelyjen turvaaminen ympäristönsuojelun korkeaa tasoa vaarantamatta. Kyseisten hankkeiden voidaan katsoa olevan avainasemassa ilmasto- ja ilmasto-neutraalisuustavoitteiden, kuten fossiilisesta energiasta irtautumisen, toteuttamisessa. Luonnonsuojeluliitto muistuttaa, että ilmastokriisin ohella megatrendinä kaikessa sääntelyssä on tunnistettava luontokato, sekä se, että ilmasto- ja monimuotoisuustavoitteet eivät saa vaarantaa toisiaan, vaan niiden tulee olla johdonmukaisesti toisiaan tukevia. Tästä syystä DNSH-periaatteen sisällyttäminen nettonollateollisuuden lupaprosessien sujuvoittamista koskevaan lakiesitykseen on

erittäin perusteltua ja vain siten ehdotetun sääntelyn voi katsoa olevan ympäristöperusoikeuden mukaista ja sen toteutumista edistävää.

Luonnonsuojeluliitto korostaa, että luonnon- ja ympäristösuojelua koskevissa lupa-asioissa asianosainen on aina myös yleistä etua valvova luonnonsuojeluviranomainen, jolla tulee jatkossakin olla itsenäinen ja riippumaton asema ja puhevalta. Myös ympäristöjärjestöt valvovat osaltaan ympäristöön liittyviä yleisiä etuja. Niiden tiedonsaanti, osallistuminen ja muutoksenhakuoikeudet tulee kaikissa lupakäsittelyjen määräaikoihin liittyvissä lakiesityksissä varmistaa. Erityisiä haasteita liittyy lausuntoaikoihin, mikäli lupakäsittelyn määräajat säädetään hyvin tiukoiksi ja samaan aikaan lupakäsittelyjen yhdistäminen johtaa lausunnoilla olevien asiakirjojen sivumäärien merkittävään laajenemiseen. Rittävät muutoksenhakuoikeudet tulee varmistaa myös valtakunnallisille järjestöille, joilla ei ole omaa piiri- tai paikallisyhdistysorganisaatiota. Kansalaisten ja ympäristöjärjestöjen ympäristöperusoikeudet tulee siis uudistuksessa turvata (PL 20).

Halmeenpää Hanna
Suomen luonnonsuojeluliitto ry